

Výchova k priateľstvu

„Vynucovanie vecí silou,
autoritárskym spôsobom, nie je
správny prístup vo výchove.
Vhodnejší postoj rodičov
spočíva skôr v tom, že sa stanú
priateľmi svojich detí.“

11.07.2013

Dobre vychovávať deti neznamená
len odovzdávať im konkrétne
vedomosti či zručnosti. Výchova si
predovšetkým vyžaduje napomáhať
deťom, aby rástli ako ľudské osoby,

aby sa rozvíjal všetok ich potenciál, ktorý dostávajú ako dar od Boha.

Samozrejme je pri tom potrebné aj deti usmerňovať, vysvetľovať im podstatu, nemala by sa však strácať zo zreteľa skutočnosť, že cieľom výchovy je oveľa viac, než naučiť istú sumu manuálnych a intelektových zručností. Do hry je potrebné zapojiť slobodu formovaného človeka, a spolu s ňou aj jeho zodpovednosť.

Preto je pri výchove veľmi dôležité stanoviť si vhodné ciele, zodpovedajúce veku dieťa, ktoré budú môcť deti vnímať ako niečo, čo dáva veciam zmysel a hodnotu

Výchova prostredníctvom priateľstva

Rodičia musia mať súčasne na pamäti, že hlavne v raných štádiách vývoja, vo výchove zohráva významnú rolu citová stránka. Vôľa a rozum sa tu nerozvíjajú nezávisle od

citov a emócií. Ďalej je tiež potrebná citová vyváženosť, aby sa správne mohli rozvíjať rozum aj vôľa. Ak by sme toto nebrali do úvahy, ľahko by mohlo vo výchovnovzdelávacom procese dôjsť k odchýlkam, a neskôr aj k poruchám osobnosti.

Ako však dosiahnuť túto citovú rovnováhu v detstve, a potom aj neskôr v dospievaní a v mladosti? Stojí pred nami zrejme tá najťažšia pedagogická otázka, pretože okrem iných aspektov, je to praktická záležitosť, ktorá závisí od daného kontextu tej ktorej rodiny. V každom prípade však možno predsa len ponúknuť jednu východiskovú odpoveď – a tou je vytvorenie atmosféry dôvery.

Sv. Pavol odporúča: „Otcovia, nedráždite svoje deti, aby nezmalomyseľneli!"[1] Keď ich rodičia príliš drsno napomínajú, môžu sa stať ustráchané, stratia

odvahu, budú sa báť preberať zodpovednosť za svoje konanie.

Keď sa usilujeme o vytváranie dôvery, má to veľa spoločného s priateľstvom, a to robí výchovu naozaj plodnou. Rodičia sa musia usilovať byť opravdivými priateľmi svojich detí. Znovu a znovu to zdôrazňoval aj sv.

Josemaría: „Vynucovanie vecí silou, autoritárskym spôsobom, nie je správny prístup vo výchove.

Vhodnejší postoj rodičov spočíva skôr v tom, že sa stanú priateľmi svojich detí. Priateľmi, ktorí sú ochotní zdieľať ich starosti a problémy, ktorí ich počúvajú, ktorí im pomôžu efektívnym a sympatickým spôsobom:"[2]

Na prvý pohľad možno nie je celkom jasné, čo sa myslí pod tým, aby rodičia „boli priateľmi svojich detí". Priateľstvo je predsa možné medzi ľuďmi tej istej úrovne, medzi

rovnocennými, a toto je v kontraste s prirodzenou odlišnosťou vzťahu rodičov a detí.

Deti od rodičov dostávajú oveľa viac, než im vôbec budú môcť vrátiť.

Nikdy nesplatia to, čo rodičom dlžia. Rodičia to pritom zvyčajne neberú ako „obetovanie sa“ za deti, aj keď to v skutočnosti tak je. To čo dávajú deťom ako dar, neberú ako ukracovanie samých seba, neveľa hľadajú na vlastné potreby, alebo prinajmenšom považujú potreby svojich detí za svoje vlastné. Dali by za deti aj život, a v podstate to aj robia, bez toho, aby si to uvedomovali. Len ťažko by sme našli väčší príklad sebadávania sa v medziludských vzťahoch.

Pritom je ale pravdou, že aj deti obohacujú svojich rodičov. Rodičia dostávajú od detí niečo veľmi dôležité: láskyplnú nežnosť, ktorú im len deti dokážu dať, veď každý človek

je taký jedinečný. A potom je tu aj príležitosť pre rodičov, aby vyšli zo seba, zabúdali na seba v sebadarovaní – manžel manželke, manželka manželovi, spoločne svojim deťom. Takto môžu rásť ako ľudskí jedinci.

Ako učí II. Vatikánsky koncil: „človek – jediný tvor na zemi, ktorého Boh chcel pre neho samého – nemôže nájsť sám seba v plnej miere, iba ak v nezištnom sebaobetovaní”. [3] Dávať a prijímať lásku je jedinou vecou, ktorá dokáže naplňať ľudský život obsahom a „váhou”: amor meus, pondus meum, hovorí sv. Augustín (Láska moja, moja ťarcha). [4] A láska je živšia v človeku schopnom prekonávať ťažkosti pre iného, milovaného človeka, než len v človeku, ktorý sa chce dobre cítiť s inou osobou.

V láske je vždy obsiahnutá obeta, a preto neprekvapuje, že je potrebná aj

pri budovaní ovzdušia dôvery a priateľstva s deťmi. Na rodinnej atmosfére treba pracovať, nie je to niečo dané. Neznamená to však, že by si to vyžadovalo nejakú urputnú námahu, alebo osobité vlohy. Pôjde skôr o pozornosť v malých detailoch, o to, aby rodičia skutkami dokázali prejaviť lásku, ktorú nosia v srdci.

Rodinné ovzdušie sa rodí predovšetkým z lásky a nežnosti, ktoré si manželia navzájom preukazujú. Dalo by sa povedať, že láska, ktorej sa dostáva deťom, je vlastne prekypovaním lásky medzi manželmi. Deti žijú z tohto ovzdušia, aj keď si to naplno neuvedomujú.

Je len logické, že táto manželská harmónia sa stáva ešte dôležitejšou, keď ide o záležitosti, ktoré sa priamo dotýkajú detí. Pri výchove je nevyhnutná zhoda oboch rodičov. Keď teda jeden prijme nejaké rozhodnutie, má ho podporiť aj ten

druhý rodič. Ak si postoje rodičov protirečia, nevychováajú svoje deti tým správnym spôsobom.

Rodičia sa majú učiť jeden od druhého, ale aj spoločne, ako vychovávať deti. Otec a matka, ktorí nemajú dobrú formáciu, môžu len ťažko vychovávať vlastné deti. Musia osobnostne rásť, venovať veľkú pozornosť vlastnému manželskému vzťahu, pracovať na svojich čnostiach. Má to byť pre nich jedno spoločné úsilie pre dobro detí.

Výchova k priateľstvu

Dôvera plodí priateľstvo. A priateľstvo zas vytvára prostredie srdečnosti a dôvery, bezpečné a pokojné. Vytvára ovzdušie, umožňujúce dobré vzťahy a komunikáciu medzi samotnými manželmi, uľahčuje ich vzťah k deťom aj medzi deťmi navzájom.

Konflikty medzi manželmi v tomto ohľade, sú dosť odlišné od tých, ktoré vznikajú medzi súrodencami. Stáva sa často, a je to normálne, že deti sa pohádajú. My všetci, či už takým alebo onakým spôsobom, sa predbiehame o zdroje, hlavne keď sú tieto obmedzené. Každé malé dieťa chce držať matku za ruku, sedieť na prednom sedadle v aute, byť otcovým obľúbencom, ako prvé rozbaľovať hračky. Tieto hádky sa však môžu zmeniť aj na niečo formatívne, pomôcť rodičom, ako učiť deti vychádzať si s ostatnými ľuďmi. Sú príležitosťou ako učiť deti, aby chceli dobro pre iných, ako odpúšťať, učiť sa ustúpiť, alebo aj neustúpiť, keď je to nevyhnutné. Keď sa vzťahom medzi súrodencami venuje patričná pozornosť, podporuje sa tým rast v čnostiach, buduje sa priateľstvo na celý život.

Na priateľstve medzi manželmi však tiež treba pracovať. Nezhody

vznikajúce medzi nimi, sú často dôsledkom nedostatku komunikácie. Môžu to byť rozmanité príčiny: odlišné nazeranie na veci, rutina každodenného života, výbuchy zlej nálady, atď. Bez ohľadu na príčinu, vždy ide o prerušenie dialógu. Vtedy je potrebné sa priznať k vlastným chybám, ospravedlniť sa, odpustiť. „Ak by som mal dať rodičom nejakú radu, povedal by som im predovšetkým toto: nech vaše deti vidia – nerobte si ilúzie, aj tak všetko vidia už od malička a vytvárajú si o tom úsudok – že sa snažíte žiť v súlade so svojou vierou, že Boha nemáte len na perách, ale že je aj vo vašich skutkoch, že sa snažíte byť úprimní a verní; že sa milujete a že skutočne milujete aj ich.“[5]

Deti ani tak nechcú, aby ich rodičia boli obzvlášť inteligentní, uhladení, aby im dávali tie najlepšie rady. Ani im tak nejde o to, aby dostávali

množstvo hračiek a tie najlepšie dovolenky.

To, čo naozaj chcú, je skôr aby videli že ich rodičia sa milujú, vážia si jeden druhého, a že milujú a ctia si aj svoje deti. „To, čo synovia a dcéry očakávajú od svojho otca či matky, nie sú iba nejaké vedomosti obsiahlejšie než tie ich alebo viac či menej vhodné rady, ale niečo oveľa dôležitejšie: svedectvo hodnoty a zmyslu života stelesneného v konkrétnej existencii, potvrdené v rozličných okolnostiach a situáciách, ktoré v priebehu rokov nastanú.”[6]

Ako hovoril sv. Josemaría, rodina je jednoznačne tým najdôležitejším biznisom pre rodičov, ktorý prináša najväčšiu návratnosť, ak do neho vložia požadovanú starostlivosť a lásku. Táto starostlivosť si vyžaduje sústavné úsilie o rast v čnostiach, neprestajnú bdelosť. Problémom je, ako toto všetko naozaj dosiahnuť.

Ako byť dobrým svedkom zmyslu života? Ako sa dôsledne správať vo všetkých situáciách? Ako teda vychovávať deti pre priateľstvo, inými slovami, ako ich vychovávať pre lásku a šťastie?

Ako sme uviedli už v predchádzajúcich riadkoch, samotná láska, ktorú si manželia navzájom preukazujú, a ktorú preukazujú aj svojim deťom, dáva čiastočne odpoveď na tieto otázky. Okrem toho, sú tu ešte dva dôležité aspekty pri výchove, týkajúce sa osobného rastu dieťaťa a jeho schopnosti budovať si vzťahy k iným, vedúce k ich šťastnému životu. Aj keď sú odlišné, každý z nich má svoju dôležitosť.

Prvým aspektom, niekedy nedostatočne doceneným, je hra. Učiť deti hrať sa, si neraz vyžaduje obeť, investovanie času, túto zriedkavú komoditu, za ktorou sa často

naháňame len preto, aby sme mohli oddychovať.

Napriek tomu jedným z najväčších darov, ktoré môže dieťa od rodičov dostať, je ich čas. Je to znak toho, že sme nablízku, je to veľmi konkrétnym spôsobom prejavu lásky. Hra tak prispieva k budovaniu ovzdušia dôvery, ktoré rozvíja priateľstvo medzi rodičmi a deťmi. Okrem toho hra vstúpuje deťom základné postoje, ktoré tvoria odrazovú plochu pre čnosti, potrebné na vysporiadanie sa s rozmanitými životnými situáciami.

Druhým aspektom je rast osobnosti dieťaťa. Keď sa otec správa ako otec, a matka ako matka, pri všetkej ich odlišnosti, vstúpajú tak charakteristické znaky a formujú identitu syna a dcéry. Ak sú rodičia k dispozícii, ak zasahujú pozitívnym spôsobom pri výchove detí – úsmevom, otázkami, napomínaním

bez toho, aby deti odrádzali – takto akoby prirodzeným prienikom, osmózou, ukazujú model správania sa človeka, ako čeliť rôznym situáciám v živote.

Ak sa samotní rodičia usilujú o to, aby rástli, počúvali, boli radostní a priateľskí, ponúkajú svojim deťom jasnú odpoveď na otázku, ako viesť šťastný život aj so všetkým tým, čo obmedzuje našu pozemskú existenciu.

Tento vplyv preniká do najhlbšieho jadra detského bytia, a jeho význam a dopady možno oceniť len po istom čase. Vo vzoroch, ktoré v sebe ponúkajú otec a matka, deti objavujú, čo znamená byť mužom a ženou v kontexte opravdivého domova. Zisťujú, že šťastie a radosť sú možné vďaka vzájomnej láske, a že láska je vznešenou skutočnosťou, kompatibilnou aj s obetou.

A tak potom prirodzeným a spontánnym spôsobom poskytuje rodinné prostredie dieťaťu pevný základ potrebný po celý život, napriek všetkým tým odchýlkam, ktoré v spoločnosti prevažujú. Rodina je tým privilegovaným miestom, kde možno zakúsiť veľkosť toho, že sme ľudské bytosti.

Všetko toto poukazuje na význam obetavej rodičovskej lásky. Na jednej strane prežívajú radosť z toho, že nachádzajú svoje pokračovanie vo vlastných deťoch. Na druhej strane sledujú rast osobnosti, ktorá krok za krokom prestáva byť časťou z nich, a stále viac sa stáva sama sebou.

Aj rodičia dozrievajú v tom, že s radosťou sledujú rozvoj svojho dieťaťa, ako sa stáva stále menej závislým od nich. Aj keď ten zásadný zväzok medzi rodičmi a deťmi navždy pretrvá, pomaly a prirodzene sa tu vynára jeden nový životopis,

ktorý možo ani nekorešponduje s očakávaniami rodičov pred tým, než sa ich dieťa narodilo.

Výchovu detí, ich rozvoj a dozrievanie až po ich samostatnosť, je možné ľahšie uskutočňovať, ak samotní rodičia podnecujú ovzdušie priateľstva k Bohu. Keď sa rodina považuje za domácu cirkev, [7] dieťa tiež prirodzene asimiluje niektoré základné prejavy nábožnosti a „učí sa klásť Boha na prvé a najdôležitejšie miesto vo svojich postojoch. Učí sa vidieť Boha ako svojho Otca a Máriu ako svoju Matku, učí sa modliť sa podľa vzoru svojich rodičov.“[8]

J.M. Barrio and J.M. Martin

Poznámky

[1] Kol 3:21.

[2] Ísť s Kristom, 27.

[3] Pastorálna konštitúcia Gaudium et spes, 24.

[4] Vyznania, XIII, 10.

[5] Ísť s Kristom, 28.

[6] tamtiež,

[7] Por. 1 Kor 16:19.

[8] Rozhovory s Msgr. Escrivá de Balaguer, 103.

opusdei.org

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sk-sk/article/vychova-k-priatelstvu/](https://opusdei.org/sk-sk/article/vychova-k-priatelstvu/)
(07.04.2026)